

COMUNA ȘILINDIA

dr. Radu Hord

Denumiri

Șilindia: Selent, Nagylend, Kislend.

Camna: Kavna.

Iercoșeni: Jarkoș, Jarkosto și Arkosthew.

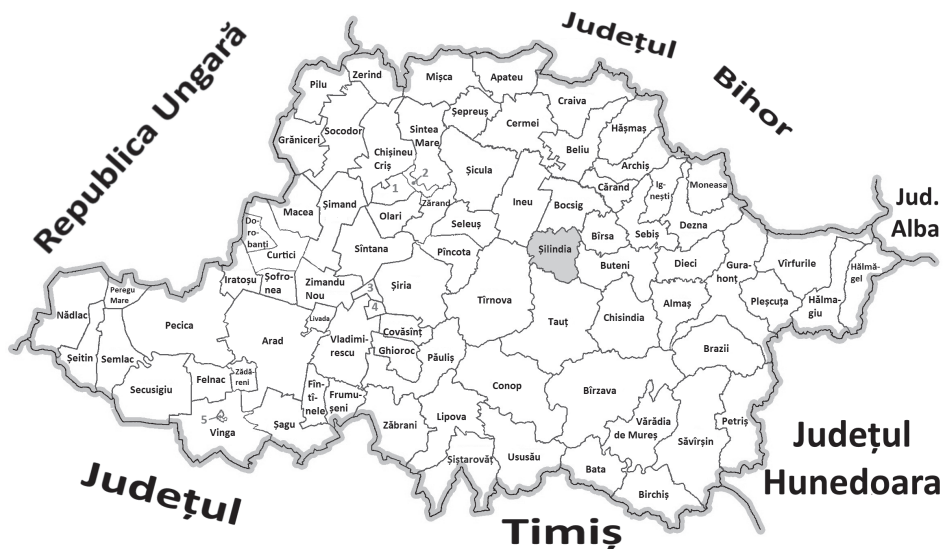
Luguzău: Logozo.

Satu Mic: Dezsöhaza.

Repere geografice

46°20'30" N, 21°56'49" E; altitudine: 169 m; suprafață: 69,22 km² (6.922 ha, din care 134 ha intravilan, 6.788 ha extravilan).

Vecinătăți: Comuna Buteni la est, Comuna Tauț la sud, Comuna Târnova la sud-vest și vest, Orașul Ineu la vest și nord-vest, Comuna Bocsig la nord, Comuna Bârsa la nord-est.

Scurtă prezentare

Comuna Șilindia este o unitate administrativ-teritorială amplasată, cu aproximație, în centrul județului (ușor spre est), în *Țara Zărandului*, în partea de sud a *Crișanei*, la extremitatea vestică a Munților Zărandului, la contactul acestor munți cu Câmpia Crișurilor spre vest. Satul Iercoșeni este pozițional în mijlocul Dealurilor de Vest, formațiune cu care se încheie Munții Zărandului spre nord, spre valea Crișului Alb și Munții Codru Moma.

Comuna nu are stemă oficială aprobată de Guvernul României.

Comuna nu este conectată la calea ferată, cea mai apropiată stație de tren fiind gara Târnova, la aproximativ 11 km.

Comuna este străbătută prin satele Șilindia și Luguzău de drumul rutier județean DJ 792C Buteni (ieșire din DN 79A)-Cuied-Luguzău-Șilindia-Târnova-Măderat-Pâncota-Caporal Alexa-Sântana-Curtici-Dorobanți-frontiera cu Ungaria.

Satul *Satu Mic* se leagă de satul Șilindia prin drumul comuna DC 27 *Șilindia* (ieșire din DJ 792C)-*Satu Mic*-Mocrea-insertie în DJ 792D, și cu orașul Ineu prin drumul comunal DC 29 Ineu-*Satu Mic*.

Satul *Camna* se leagă de satul Luguzău prin drumul comunal DC 63 *Tauț-Camna-Luguzău* (insertie în DJ 792C).

Satul *Iercoșeni* se leagă de satele Șilindia și Luguzău prin drumul comunal DC 28 Iercoșeni-insertie în DJ 792C-Luguzău-Șilindia.

Distanțe aproximative între satele comunei și reședința comunală: Șilindia-Satu Mic - 2 km, Șilindia-Luguzău - 2 km, Șilindia-Camna - 5 km, Șilindia-Iercoșeni - 8 km.

Distanțe față de orașe: Arad - 53 km, Pâncota - 19,5 km, Sebiș - 21 km, Ineu - 24 km pe drumurile județene, 14 km pe DC 27, Chișineu Criș - 52 km.

Istoric

Prima atestare documentară (în ordine cronologică): *Șilindia* la 1332, sub numele *Selend*; *Iercoșeni* la 1477; *Luguzău* la 1561; *Camna* la 1605; *Satu Mic* - întemeiat în 1866 prin colonizare, sub numele de *Dezsőh-za*.

Pe teritoriul satului Șilindia, în locul numit *La frăgării*, a fost descoperit unul dintre cele mai însemnate tezaure de monede dacice. Tot pe teritoriul acestui sat a fost descoperit în anul 1967 un tezaur dacic datând din secolul al III-lea î.H., compus din 730 de monede dacice de argint, depozitate într-un vas din lut care a fost distrus. Tezaurul este considerată fi unul dintre cele mai importante tezaure dezvelite pe teritoriul României. Inițial, 645 de monede au fost depuse la Complexul Muzeal Arad, iar 85 au fost salvate la fața locului de cercetători de la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea. Ulterior, după studierea și publicarea tezaurului, monedele au fost împărțite în mod egal între cele două muzee din Arad și Oradea. Monedele sunt, în majoritate absolută, imitații după tetradrahmele de argint ale lui Filip al II-lea, purtând pe avers capul lui Zeus cu coroana de lauri, iar pe revers un călăreț. 42 de piese din tezaur nu au analogii, fiind atestate până în prezent doar în tezaurul de la Șilindia. Prezența unui tezaur de asemenea proporții nu este o întâmplare, presupunând existența unui centru politic dacic în zona de descoperire a tezaurului.

Odinioară plină de păduri care adăposteau cete de haiduci, zona a fost defrișată, pădurile fiind înlocuite de pășuni și terenuri agricole care au transformat radical viața locuitorilor.

Istoria satului *Camna* se pierde în negura vremurilor, coborând până la începutul secolului al XVII-lea. Informațiile de tip folcloric spun că aproximativ 100 de haiduci de la poalele Carpaților Meridionali, unde au trăit prin secolul al XVII-lea, mânați de dorința de a-și schimba viața și pentru a avea posibilitatea de a se integra între țărani, meșteșugari și oameni așezați, au venit spre Țara Crișurilor și au primit din partea otomanilor care ocupau pe atunci zona, din motive care au rămas necunoscute, posibilitatea de a-și constitui un sat propriu în apropiere de Sântana. Haiducii și familiile lor, circa 500-600 de persoane, au pornit cu toate bunurile lor la drum și, ajunși în apropierea localității Sântana, au încercat să se stabilească în aceste locuri. Obișnuți să trăiască în apropierea pădurilor, dealurilor și munților, haiducii și-au dat repede seama că acest loc nu este potrivit pentru ei, astfel că un mic grup de haiduci a pornit din nou la drum pentru a căuta un loc mai potrivit pentru ei și numeroasele lor familii. Căutarea s-a terminat după satul Luguzău, între dealurile ce erau împărțite pe două pâraie, în micul cătun Camna, unde au decis să se așeze. La puțin timp după așezarea lor pe aceste meleaguri satul a început să se dezvolte,

iar haiducii cu familiile lor au devenit țărani și meșteșugari. După cel de-Al Doilea Război Mondial a început migrația tinerilor la oraș, majoritatea îndreptându-se spre Arad, din dorința unei vieți mai ușoare și continuarea studiilor, fapt care a adus la depopularea satului, ajungându-se ca în prezent acesta să numere sub 200 de locuitori.

Conform acelorși tradiții populare, micul sat *Iercoșeni*, așezat în vârful Dealurilor de Vest, departe de căile de comunicație, deci greu accesibil, cu ulițele lui înguste înșirate de-a lungul văii și cu case mici, ar fi fost întemeiat de lotri (hoți, haiduci). Se spune că Valea Cora era locul unde haiducii își ascundeau rezervele de alimente.

Din scrierile lui Moise Nicoară aflăm că la *Luguzău*, după introducerea reformelor administrative ale împăratului Iosif al II-lea, se confecționează un sigiliu administrativ cu inscripția *Comune Lugožu 1787*. Moise Nicoară menționează că în acei ani s-a produs la Luguzău o revoltă locală. Pentru aplanarea conflictului, în comună s-a deplasat chiar episcopul ortodox al Ineului. În toamna anului 1918 țăranii din Luguzău au pus capăt administrației austro-ungare, au ales un Consiliu Național Român și o conducere locală românească.

Localitatea Satu Mic s-a format în 1866 prin stabilirea aici a unor familii de moți din Munții Apuseni și a unor familii de etnie maghiară. În ultima perioadă se petrece un proces de depopulare lent, dar constant. După migrarea vechii populații spre locurile de origine sau în satele și orașele din zonă, pe vechile amplasamente s-au stabilit locuitori veniți de pe meleaguri moldovene.

Demografie

Șilindia: 1559 - 9 sesii iobăgești; 1742 - 25 de familii; 1747 - 38; 1771 - 74; 1900 - 74; 1851 - 542 de locuitori; 1857 - 1.403; 1880 - 859; 1900 - 1.042; 1910 - 2.535; 1922 - 2.147; 1930 - 1.396 (919 români, 413 unguri, 37 germani, 10 evrei, 1 rus, 1 sârb, 1 ceh, 6 țigani, 1 etnie nedeclarată; după limbă erau 924 vorbitori de limba română, 437 de limbă maghiară, 26 de limbă germană).

Iercoșeni: 1715 - 4 familii; 1720 - 6; 1742 - 16; 1747 - 16; 1800 - 35; 1857 - 305 locuitori; 1869 - 297; 1890 - 306; 1900 - 433; 1910 - 594; 1922 - 386; 1930 - 463 (dintre care 374 români, 78 maghiari, 3 sârbi, 8 țigani; după limba vorbită: 386 limba română, 77 limba maghiară).

Satu Mic: 1869 - 397 de locuitori; 1890 - 476; 1900 - 577; 1910 - 707; 1922 - 672; 1930 - 741 (din care 126 români, 603 maghiari, 10 germani, 2 cehi; după limba vorbită: 125 limba română, 604 limba maghiară, 10 limba germană, 2 limba cehă).

Luguzău: 1715 - 7 familii; 1720 - 6; 1742 - 8; 1800 - 45; 1828 - 39; 1857 - 588 de locuitori; 1869 - 365; 1890 - 343; 1900 - 454; 1922 - 610; 1930 - 474 (din care 370 români, 104 Maghiari; după limba vorbită: 370 limba română, 104 limba maghiară).

Camna: 1715 - 1 familie; 1742 - 18 familii; 1747 - 22; 1800 - 61; 1851 - 464 de locuitori; 1857 - 717; 1890 - 452; 1900 - 474; 1910 - 475; 1922 - 475; 1930 - 346 (din care 335 români, 9 maghiari, 2 ruși; după limba vorbită: 335 limba română, 9 limba maghiară, 2 limba rusă).

Comuna Șilindia: 2002 - 959 de locuitori; 2011 - 904.

Structura populației

- *etnică*: 83,08% români, 10,95% maghiari, 1,33% ucraineni, 1,1 alte etnii, 3,54% cu apartenență etnică necunoscută sau nedeclarată.

- *confesională*: 76,33% ortodocși, 14,16% romano-catolici, 2,1% adventiști de ziua a șaptea, 1,88% penticostali, 1,99 alte religii, 3,54% cu apartenență confesională necunoscută sau nedeclarată.

Biserica

Pe filele unui exemplar de *Noul Testament* tipărit în 1648 la Bălgrad (Alba Iulia), se găsește o însemnare făcută în anul 1751 de *popa Gheorghe de la Șilindia*, însă în 1755 episcopul ortodox Sinesie Ivanovici consemna că satul Șilindia nu avea biserică și era filie la parohia vecină, Luguzău.

În anul 1844 apare menționată în Șilindia biserica de lemn cu hramul *Sfinții Apostoli Petru și Pavel*, situată pe dealul dinspre Luguzău. Biserica a fost demolată în 1882, iar doi ani mai târziu protopopul Constantin Gurban sfințea actuala biserică de zid, cu hramul celei vechi.

În Șilindia funcționează și biserica ortodoxă, și cea catolică, deoarece aici conviețuiesc în bună înțelegere români și maghiari.

În satul *Camna* este consemnat un preot ortodox cu numele *Ioan*, care slujea în anii 1784-1785 într-o biserică de lemn. În anul 1862 a fost construită actuala biserică de piatră, cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*. Având familii numeroase, cu mulți copii, sătenii au hotărât să constru-

iască și o școală primară, treptat mica localitate devenind înfloritoare.

Încă din prima jumătate a veacului al XVIII-lea, pe Dealul Viilor din Luguzău exista o biserică ortodoxă de lemn cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*. Ea este înlocuită în 1860 cu alta, tot din lemn, cu același hram, sfințită în anul 1869 de protopopul Gheorghe Popescu al Butenilor. În anul 1925 a fost construită actuala biserică de cărămidă, cu hramul *Sfântul Mucenic Dimitrie*, biserica veche din lemn fiind vândută.

La începutul secolului al XVIII-lea este menționat preotul ortodox Ursu ca slujind în biserica din *Iercoșeni*; respectiva notare arată că preotul Ursu din Iercoșeni intra în posesia unui *Liturghier* în manuscris, copiat de diacul Ioan Petrovici în anul 1736. Tradiția spune că biserica din Iercoșeni ar fi fost adusă din Chisindia prin anul 1752, fiind reconstruită în sat. În anul 1786 biserica a fost renovată, având o frumoasă colecție de icoane pe sticlă din secolul al XIX-lea. Spre deosebire de toate celelalte biserici de lemn din Protopopiatul Ineului, biserica de la Iercoșeni are pereții din *lozdoabe* din lemn de gorun prinse între *șoși* verticali dubli. Lozdoabele sunt prinse în șoși cu cuie de lemn. Șoșii sunt bine fixați în talpa bisericii și în cusurău. Cusuraiele sunt legate de grinzile transversale ale construcției la nivelul de jos al șarpantei acoperișului. Streașina largă face ca apa rezultată din precipitații să cadă departe de baza construcției. În tindă este un tavan drept de scânduri. În naos este o boltă semicilindrică care se prelungește și în altar pe o mică porțiune. Deasupra mesei Sfântului Altar această boltă se desparte în șase suprafețe ușor curbate, care coboară spre cursuraiele de la absidă. La tindă, naos și absidă scândurile de la tavane și bolți sunt vopsite în albastru, iar pereții sunt spoși cu var. Masa altarului și lădița de fag pentru lumânări par să fie singurele obiecte de cult din obiectele originale ale bisericii.

Școala

Școala gimnazială din *Șilindia* își are începuturile la sfârșitul Veacului Luminilor, când în sat s-a înființat o școală primară confesională românească. Școala funcționa într-un local corespunzător. În 1877 învățătorul *Ion Ionașiu* primea un salariu anual de 160 de florini, 12 stâneni de lemne de foc și produse agricole.

Economie

Economia este predominant agrară, majoritatea populației din zonă fiind ocupată cu cultivarea cerealelor, a plantelor de nutreț, cu pomicultura, cu creșterea animalelor și cu prelucrarea lemnului.

Locuitorii din Satu Mic, mulți veniți din Moldova, lucrează în agricultură și viticultură, pe o suprafață de 170 de hectare. O parte din vii au fost retrocedate vechilor proprietari care, preferând să rămână acționari, le lucrează în asociere. Aproximativ 100 de hectare sunt plantate cu viță roditoare de struguri albi, iar alte 70 de hectare cu viță din care se obțin vinuri din soiurile Burgund, Cadarcă, Cabernet și Porto.

Folclor, tradiții, obiceiuri

Obiceiuri și credințe la naștere

Noul născut este îmbăiat de două ori pe zi cu apă adusă de la fântână, înainte de apusul soarelui. Apa de la baia de seară nu se aruncă până a doua zi. Scutecele și rufăria noului născut nu se lasă afară peste noapte, ca să cadă roua peste ele, deoarece pot apărea bube pe acesta. Până la botez mama nu are voie să stea cu spatele către micuț, nici să-l lase singur în casă. Botezul este sărbătorit cu mult fast. Când moașa și nașa merg la biserică pentru a boteza copilul, îi pun în pernă bani, pâine și sare, pentru a avea parte de belșug în viață. În timp ce se oficiază botezul mama rămâne acasă și se îndeletnicește cu ceea ce dorește să facă micuțul în viață (citește, scrie). După ce se întorc de la biserică, se întinde masa, iar cu această ocazie mesenii cinstesc noul botezat cu bani sau îmbrăcăminte. Nașa cinsteste pe micuț cu un costumaș. Nașa și moașa primesc de la fină prosoape cu diferite modele, față de masă etc.

Datini de iarnă și de sfârșit de an

Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, la Crăciun, în fiecare casă vine Moș Crăciun, care aduce un brad încărcat cu globuri și bomboane învelite în staniol. La copiii mici bradul este adus chiar de Moș Crăciun, care are barbă albă, căciulă și bundă roșie. Copii spun lui Moș Crăciun poezii și îi cântă colinde. În trecut copiii umblau cu *Irozii* și cu *Steaua*.

Cea mai bogată în datini este seara de Anul Nou. Lampa nu se stinge toată noaptea, ca să nu moară puii în ouă sau cloșcă. Există superstiția că

În această noapte joacă banii de aur care au fost îngropați cu mult timp în urmă și cine-i vede jucând poate dezgropa tezaurul, cu condiția de a nu vorbi în timp ce sapă.

În seara de ajun se face *calendarul de ceapă*: se taie 3 sau 4 cepe în două părți, se desfac foile, se aleg 12 foi egale și asemănătoare și se pun pe masă lângă fereastră, în rând, numindu-se lunile anului; în fiecare foaie se pune sare, aceeași cantitate în fiecare foaie. Fiecare foaie semnifică o lună a anului. Urmărind evoluția foi de ceapă și a sării din ea, *se citește* dacă luna corespunzătoare foi respective va fi ploioasă sau secetoasă.

În seara de ajun de Anul Nou se formează grupuri de bărbați și feciori care merg să-i ureze pe cei ce poartă numele Vasile; ei cântă la ferestrele acestora *Mulți ani trăiască*, după care sunt poftiți în casă și sunt serviți cu plăcinte și băutură.

La orele 24 se trag clopotele pentru a marca trecerea în noul an.

În dimineața zilei de Anul Nou copiii merg prin sat cu *Sorcova*.

Obiceiuri de Paști

În prima zi de Paști nu se organiza horă, ci credincioșii mergeau după amiază în curtea bisericii; cei mai vârstnici se așezau pe iarbă și jucau cărți, iar copiii se jucau *de-a mălaiul*.

Jocul de-a mălaiul

Copiii formau perechi și se așezau într-un șir de 7-10 metri. Un băiat, rămas fără pereche, se așeza în fața șirului și se adresa primei perechi: *Rupeți mălaiul în două și ne dați și nouă!* Perechea căreia i se adresa se despărțea și cei doi din pereche alergau unul prin dreapta celui fără pereche, altul prin stânga lui, căutând să se reîntâlnească și să refacă perechea. Băiatul fără pereche alerga după ei și căuta să atingă cu mâna pe unul din ei. Dacă reușea, forma o nouă pereche cu cel pe care *l-a prins* și se așezau la capătul îndepărtat al șirului. Cel rămas singur începea din nou jocul, adresându-se perechii ce era în față cu aceeași poruncă: *Rupeți mălaiul în două și ne dați și nouă!* Frumusețea și hazul jocului, incontestabile, consta în abilitatea copiilor de a nu se lăsa *prinși* și în capacitatea urmăritorului de a *prinde* pe cel urmărit. Evident că în șirul de perechi erau susținători ai urmăritorilor și susținători ai urmăritorului, larma fiind asigurată, veselie la fel.

Folclorul local abundă în aduceri aminte despre haiduci. Notăm doar o mostră dintr-o asemenea baladă cântată despre o căpetenie de haiduci pe nume Ruja:

*Căpitanul lotrilor;
Haiducul pădurilor;
Cel mai mândru căpitan,
Călare pe cal șergan...*

Turism

Cele mai importante obiective turistice ale Comunei Șilindia sunt *biserica de lemn din satul Iercoșeni, biserica ortodoxă din Șilindia, biserica romano-catolică din Șilindia*, monumentele eroilor căzuți în cele două războaie mondiale și tabăra de copii din satul Camna.

Bibliografie

Godea Ioan, Medeleanu Horia, *Biserici de lemn din județul Arad*, Editura Scara, București, 2007.

<http://www.e-primarii.ro/primaria-silindia/>.

Kiss, Nicolae, *Răspândirea monedelor geto-dace pe teritoriul județului Arad (re-pertoriu)*, în *Ziridava*, nr. VIII, Arad, 1977.

Petranu, Coriolan, *Bisericile de lemn din județul Arad*, Tipografia și Institutul de arte grafice Ios. Drotleff, Sibiu, 1927.

Popeangă, Vasile, *Rețeaua școlară arădeană din anul 1877*, în Vasile Popeangă, *Studii din domeniul științelor educației*, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2007.

Strategia de dezvoltare a comunei Șilindia, 2014.